

Sydafrikas val

ledde såsom förut meddelats till en överväldigande seger för nationalisterna i fråga om mandatt fördelningen. Regeringspartiet besatte nämligen 95 platser av representanthusets 163. Beträffande röstfördelningen var situationen en annan. Nationalisterna fick visserligen 669 000 röster mot 510 000 för oppositionen. Inte mindre än 24 kandidater för det stora oppositionspartiet United Party blev emellertid valda utan valstrid, medan alla nationalistpartiets kandidater är valda efter en sådan strid. Detta innebär att man till oppositionens styrka måste lägga omkring 200 000 röster för att få en riktig föreställning om läget. Det nationalistparti som härskar i Sydafrika utgör alltså en bråkdel av den sydafrikanska befolkningen i dess helhet och är även bland de härskande vita endast en minoritet.

Omröstningarna i pensionsfrågan fick det väntade resultatet. Första kammaren antog med knapp majoritet regeringsförslaget, andra kammaren avsåg detta förslag med ännu knappare majoritet. Enligt de förklaringar som tidigare givits kommer regeringen att begära upplösning av andra kammaren och utlysande av nyval den 1 juni. Statsministern bekräftade under gårdagens andrakammardebatt att detta är regeringens avsikt.

Utan varje tvivel är regeringen konstitutionellt och parlamentariskt, i sin goda rätt då den kräver nyval till andra kammaren. Lika klart enligt vår mening är att kungen måste bifalla regeringens hemställan, eller rättare sagt att det i detta som i andra fall i realiteten bör vara regeringen som beslutar och att statschefens medverkan skall vara endast en fiktion. Under senaste tiden har också de röster på konservativt och liberalt håll som hävdade en kunglig rätt att säga nej till regeringen tystnat. Man kan alltså utgå från att andra kammaren upplöses om måndag.

Med det sagda vill vi emellertid inte påstå att upplösningsbeslutet i den föreliggande situationen är ofrånkomligt eller ens starkt motiverat. Tvärtom! Först och främst bör än en gång fastslås att en uppgörelse borde ha kunnat komma till stånd, närmast mellan socialdemokratin och folkpar-

D • N
26/4 1958

Konfliktens följder

tiet. Dessa partier har i sina ståndpunkter kommit så nära varandra — på den grundläggande punkten, en laglig rätt för alla löntagare till pension, är de överens — att inte mycket mer av god vilja skulle ha behövts för en överenskommelse; allt talar för att socialdemokratin, eller rättare sagt vissa grupper inom partiet, bär huvudparten av ansvaret för förhandlingarnas misslyckande. Även efter kamrarnas skiljaktiga beslut borde en kompromiss vara tänkbar, men det är allmänt bekant att en sådan inte kan väntas komma till stånd. Och även i det läge som sålunda uppstår är upplösningsbeslutets lämplighet högst tvivelaktig. Socialdemokratin kunde gott ha regerat vidare till kommunalvalen i september; efter dessa skulle det ha blivit klart om en borgerlig regering motsvarar majoritetens opinionen eller om tvärtom en

upplösning av andra kammaren kunde ha givit regeringen det antal nya mandat som behövs för majoritet även i denna kammare. Att göra ett val endast på pensionsfrågan ter sig särskilt efter höstens folkomröstning om samma fråga onödigt och oiämpligt, och andra partiskiljande frågor av större omfattning och pregnans är för närvarande inte aktuella.

Det sannolikaste anses vara att partiställningen i huvudsak förblir oförändrad. Blir detta fallet, vinnes ingen lösning av pensionsfrågan och inte heller någon lösning på längre sikt av regeringsfrågan. Vare sig den socialdemokratiska regeringen kan fortsätta eller en ny regering träder till, blir den väsentliga uppgiften för partiledningarna att förbereda höstens valstrid. Det är inte lockande utsikter. Den reella orsaken till upplösningsbeslutet måste vara att ministären Erlander hoppas att genom en kampanj i hetsens och överdrifternas tecken bryta den nederlagens tradition som är regeringens. Det är ett högt spel som denna ministär spelar, och dess hållning just nu stärker kravet på ett skifte i statsledningen.